

Kv Kryptan 10

RAÄ Södra Sandby 93:1/L1988:6337
Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne län
Geoteknisk undersökning 2017
Amanda Sjöbeck

Titel: Kv Kryptan 10
Författare: Amanda Sjöbeck
Kulturmiljörapport: 2020:27

Omslagsbild: Fotot är taget under pågående geoteknisk undersökning vid garagebyggnaden, inom fastigheten kv Kryptan 10 i Södra Sandby.

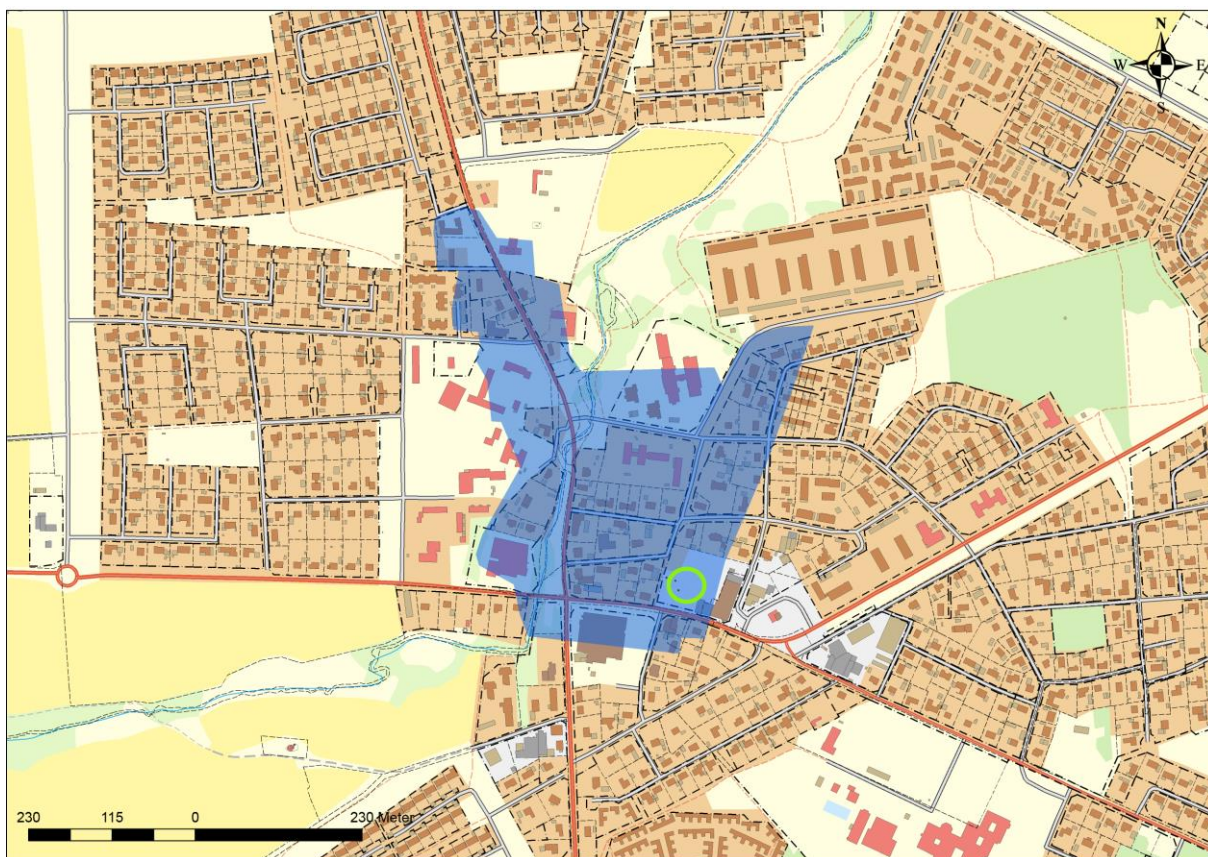
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	2
Fornlämningsmiljö	2
Tidigare arkeologiska iakttagelser	3
Genomförande och resultat	4
Kulturlagerstatus.....	5
Förslag på fortsatta åtgärder	5
Administrativa och tekniska uppgifter	6
Referenser	7
Otryckta källor	7
Tryckta källor	7
Bilagor	7

Sammanfattning

- I samband med en geoteknisk undersökning inför planerad bebyggelse i kv Kryptan 10 i Södra Sandby, genomfördes en arkeologisk undersökning genom schaktningsövervakning, enligt Länsstyrelsens beslut (Lst. dnr 431-26461-2017, Kulturens projektnummer 61000-598). Sweco Environment AB var beställare av undersökningen.
- Området är beläget i den sydöstra delen av Södra Sandby medeltida bytomt, fornlämning 93:1. Syftet med den arkeologiska undersökningen var att utöka kunskapen om kulturlagren inom fastigheten, inför efterföljande slutundersökning.
- Proverna uppvisade kulturlager från nivåer av 0,10—1,00 meter djup från befintlig asfaltsyta. Flertalet av proverna indikerade en relativt kraftigt avbanad yta, med förhållandevis torra, nedbrutna och tunna kulturlagersrester. Ett av proverna uppvisade en undergrund som avvek från övriga provresultat, vilket kan antyda olika topografiska förutsättningar inom kvarteret.

Figur 1. Södra Sandby medeltida bytomt, fornlämning 93:1, med platsen för undersökningen grönmarkerad. © Lantmäteriet

Inledning

I samband med en geoteknisk undersökning inför planerad bebyggelse genomfördes en arkeologisk undersökning genom schaktningsövervakning i kv Kryptan 10, Södra Sandby, enligt Länsstyrelsens beslut (Lst.dnr 431-26461-2017, Kulturens projektnummer 61000-598). Beställare för undersökningen var Sweco Environment AB, och platsen för undersökningen ligger i den sydöstra delen av Södra Sandby medeltida bytomt (RAÄ 93:1). Syftet med den arkeologiska undersökningen var att utöka kunskapen om kulturlagren inom fastigheten, inför efterföljande slutundersökning.

Fornlämningsmiljö

Södra Sandby bytomt är avgränsad efter skifteskartor från år 1750 och 1811. Den medeltida bytomten ligger på ömse sidor om Sularpsån och genomkorsas av en landsväg i nordsydlig riktning. Byn är omnämnd i skriftliga källor från mitten av 1200-talet och framöver. I det

historiska källmaterialet omnämns bland annat en ”beskeden dannemand Eskel af Sandby” i ett dokument från år 1478 (Rep. 2 nr 4293). Samma år agerar Eskel, som troligen var en vanlig bonde, tingsvittne på Torna häradsting.

Medeltida uppgifter om byns omfattning och bebyggelse är få. I en extra skattemantalsförteckning från år 1583 omnämns 21 skattepliktiga enheter i byn (Karlsson 1998). Från slutet av 1600-talet föreligger mer noggranna uppgifter av kameral karaktär om de olika gårdarnas storlek. Såväl år 1765 som år 1865 bestod byn av 9 3/8 hela hemman/mantal fördelat på 6 5/8 krono-/skatte-, 2 ½ kyrko- och ¼ hospitalsgods. År 1765 redovisas därutöver även 34 torp, 9 gatuhus och 1 kvarn. Krono-/skattehemmanen anges som arbetshemman till Flyinge kungsgård, kyrkogodset tillhörde Lunds domkapitel och hospitalsgodset avsåg Lunds hospital (Gillberg 1765:141; HGSL 1865).

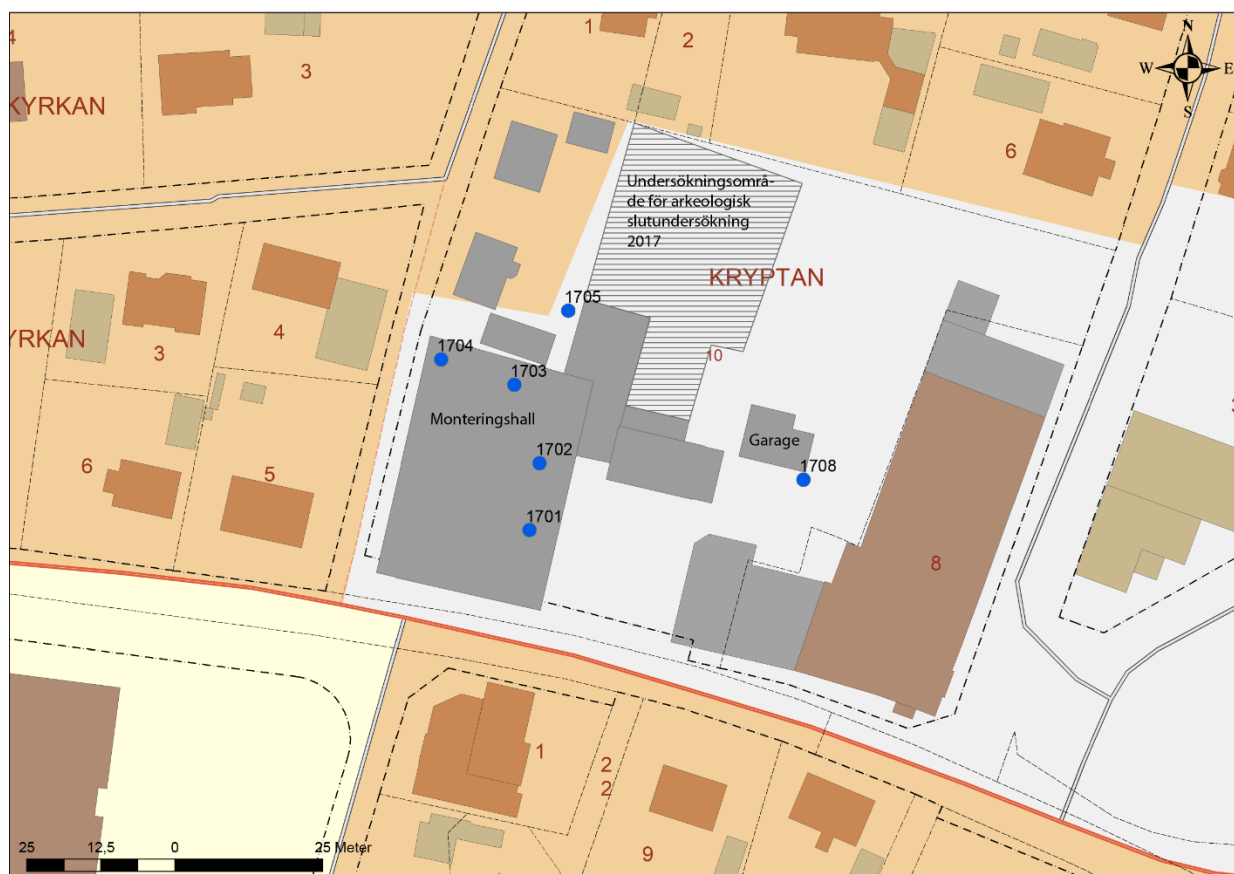
Området som omfattas av den planerade geotekniska undersökningen (kv Kryptan 10) var i början av 1800-talet platsen för hemmanen nr 6, 8, 9, 10 och 11. Efter enskiftet 1811–12 bestod dessa enheter av både gårdar och arbetshemman.

Vid tidpunkten för den aktuella undersökningen nyttjades ytan för verkstads- och industriverksamhet och var då asfalterad. Den dåvarande bebyggelsen är nu borttagen.

Tidigare arkeologiska iakttagelser

År	Ärende och fastighet
2016	En arkeologisk förundersökning genomfördes år 2016 inom fastigheterna kv Kryptan 10 och 11 i Södra Sandby. Resultatet av den arkeologiska förundersökningen visade att det i flertalet sökschakt fanns förhistoriska och medeltida lämningar i form av bland annat grophus, stolphål, samt spår av odling genom bearbetning med årder (Ericsson 2016).
2017	Inför en husbyggnation i kv Kryptan 10 i Södra Sandby gjordes en arkeologisk slutundersökning (lst. dnr. 431-5884-17). En yta om cirka 1 150 m ² omfattades av undersökningen, vilken sammanföll med området för den aktuella geotekniska undersökningen. Bebyggelse från sen vikingatid/tidigmedeltid och till högmedeltid framkom, men då undersökningen ännu inte är avrapporterad kan ytterligare resultat tillkomma (Billström et al. In prep).
2017	I samband med en förundersökning inför ombyggnad av en skolgård, belägen inom del av fastigheten Sandby 67:1 i Södra Sandby, genomfördes en arkeologisk förundersökning år 2017. I samtliga sökschakt framkom lämningar efter gårdsbebyggelserna under bärlager eller marklager. Gårdarna dateras till 1600–1700-tal, men med en viss indikation på ännu tidigare bebyggelse från tidig medeltid (Guldåker 2017).
2017–2018	Vid upprustning av Byskolans skolgård i Södra Sandby gjordes en arkeologisk schaktningsövervakning åren 2017–2018. Vid undersökningen påträffades lämningar efter tre byggnader. Byggnad 1 utgjordes av lämningarna efter en kraftig grundmur, möjligen en ekonomilänga uppförd efter år 1810. Till byggnaden kunde knytas en bakgårdsmiljö. Den andra byggnaden kunde identifieras som den nuvarande skolans föregångare från slutet av 1800-talet. Den tredje byggnaden har ingått i den norra längan av ett historiskt gårdsläge och kunde dateras till 1600–1700-talen (Kockum 2018).

2018	År 2018 utfördes en arkeologisk förundersökning inom fastigheterna Vapenhuset 2, 3, 4, 5 samt en del av Sandby 67:2. Området ligger i anslutning till, och strax öster om fornlämning Södra Sandby 93:1, och precis öster om aktuella undersökningsområdet. Det framkom inga arkeologiska spår eller lämningar efter medeltida eller förhistoriska aktiviteter vilket antyder att området inte använts för bebyggelse eller andra mera permanenta aktiviteter under äldre tider (Larsson 2018).
------	---

Figur 2. Fastighetskarta över kv Kryptan 10 med aktuellt borrhavsområde markerat med blå punkter. Den streckade ytan i kvarterets norra del är ett ungefärligt undersökningsområde för den arkeologiska undersökningen som gjordes år 2017. © Lantmäteriet.

Genomförande och resultat

I oktober år 2017 genomfördes en geoteknisk undersökning inom fastigheten kv Kryptan 10 i Södra Sandby (fig 2). Sammantaget undersöktes sex borrhavsprover, varav fem togs inne i byggnaderna i fastighetens västra område, och ett prov togs utanför garagets sydöstra hörn, centralt inom fastigheten. I dessa prover framkom kulturlager på ett djup av mellan 0,06 och 0,20 meter med tjocklek om mellan 0,18 meter och 0,90 meter. I ett prov framkom endast betong, bärlager och sand. Morän framkom på ett djup av mellan 0,40 och 0,96 meter.

En beskrivning och tolkning av sektioner framtagna i samband med den geotekniska undersökningen redovisas i bilaga 1.

Kulturlagerstatus

Sammanfattningsvis frambringar dokumentationen av den geotekniska provtagningen följande resultat av arkeologiskt intresse:

BP 1701–1705 togs i eller i nära anslutning till den norra delen av en verkstadsbyggnad i kvarterets sydvästra delar. Proverna uppvisade kulturlager från nivåer av 0,10—1,00 meter djup från befintlig asfaltsyta. Flertalet av proverna i den östra delen av verkstadsbyggnaden antyder en relativt kraftigt avband yta, med förhållandevis torra, nedbrutna och tunna kulturlagersrester. I ett av proverna, BP 1705, framkom inga kulturlager av arkeologiskt intresse, men provet uppvisade en sandig undergrund som skilde sig från övriga provresultat. Provet togs i nära anslutning till undersökningsområdet för 2017-års slutundersökning, och kan i jämförelse med dokumentation kanske antyda något om olika topografiska förutsättningar inom kvarteret.

I BP 1708 framkom kulturlager från en nivå av 0,06—0,96 meter. Borrprovet, som togs utanför garagebyggnadens sydöstra hörn, skilde sig lite från övriga prover, vad gäller kulturlagertjocklek. Detta beror sannolikt på att avbaning inte har skett i samma utsträckning på den här ytan, som för den bebyggda.

Förslag på fortsatta åtgärder

Den geotekniska provtagningen är avslutad, och då efterföljande slutundersökning också är avslutad rekommenderas inga ytterligare åtgärder.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-26461-2017
Fornlämningsnr	RAÄ Södra Sandby 93:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:6337
Kulturens projektnr	61000-598
Trakt/kvarter/fastighet	Kv Kryptan 10
Socken	Södra Sandby
Kommun	Lund
Län	Skåne
Typ av exploatering	Geoteknik inför nybyggnation
Uppdragsgivare	Sweco Environment AB
Typ av undersökning	Arkeologisk schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Aja Guldåker
Övrig personal	-
Fältarbetstid	2017-10-23 – 2017-10-23
Fälttid, arkeolog, tim	5 h
Fälttid, maskin, tim	-
Yta, m²	6 st. borrhål
Kubik, m³	
Schaktmeter, m	
Fyndmaterial	Inga fynd tillvaratogs
Ritning, dokumentation	1 st A3 ritfilm: 6 sektionsritningar skala 1:20, Digitala inmättningsfiler
Foto	6 digitala fotografier
Analyser	
Arkivmaterial, förvaring	LUHM, kopior i Kulturens LA-Arkiv under fastighetsbeteckningen kv Kryptan

Referenser

- Billström, L., Kockum, J. & Lidh, L. (in prep). Kryptan 10, Fornlämning RAÄ Södra Sandby 93:1/L1988:6337, Södra Sandby bytomt, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2017. *Kulturmiljörapporter*
- Ericsson, G. 2016. Kv. Kryptan 10 och 11, Södra Sandby, fornlämning 93:1, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2016. *Kulturmiljörapporter* 2016:9. Kulturen.
- Gillberg, J. L. 1765. *Beskrifning öfver Malmöhus län* (Faksimilupplaga 1980).
- Guldåker, A. 2017. Sandby 67:1, Fornlämning nr 93. Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2017. *Kulturmiljörapport* 2017:29. (RAÄ dnr 3.4.2-2469-2017)
- Karlsson, M. 1998. *Navis Ecclesie. Kyrka och demografi i det medeltida Skåne*. D-uppsats. Lunds Universitet.
- Kockum, J. 2018. Sandby 67:1 Byskolan. Arkeologisk undersökning 2017-2018. Fornlämning 93:1, Sandby socken, Lunds kommun, Skåne. *Kulturmiljörapporter* 2018:25.
- Larsson, S. 2018. Vapenhuset, Södra Sandby. Vapenhuset 2, 3, 4, 5, samt del av Sandby 67:2, fornlämning Södra Sandby 93:1, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2018. *Kulturmiljörapporter* 2018:38.

Otryckta källor

Rep= Repertorium diplomaticum regni Danici mediaevalis, Rk 2, 1451-1513. København 1928-1939.

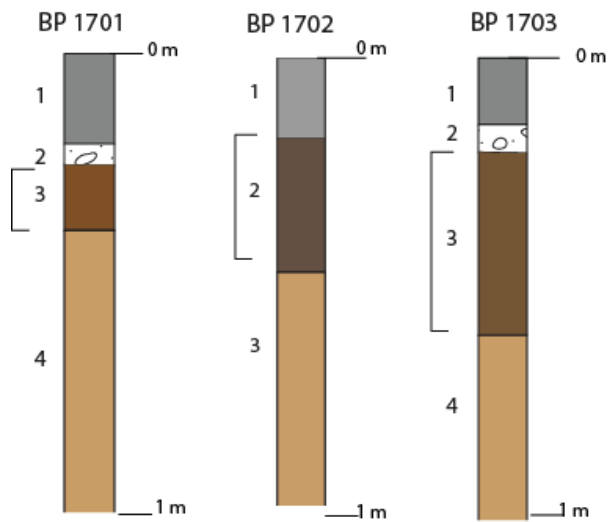
Tryckta källor

HGSL= Historiskt-Geografiskt och statistiskt lexikon öfver Sverige. Band VI, 1865.

Bilagor

1. Sektionsritningar

Bilaga 1. Sektionsritningar, borrhöor. Lodrät markering framhäver kulturlager av arkeologiskt intresse.

Borrhöor 1701 (BP 1701)

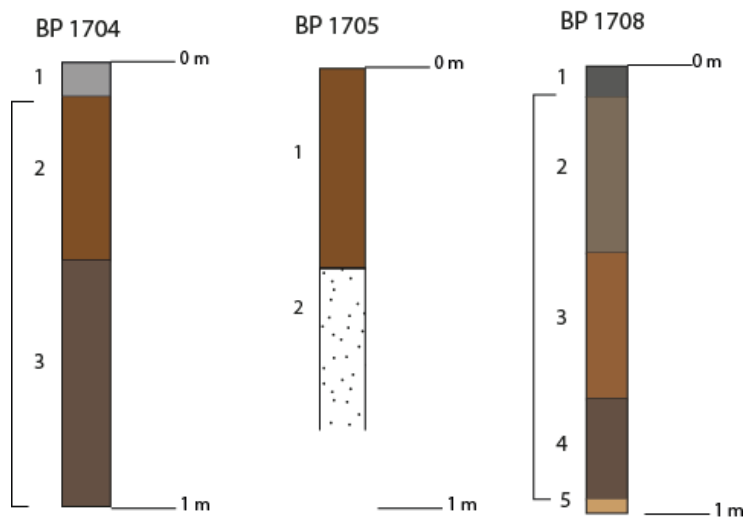
1. 0-0,20 m. Betong.
2. 0,20-0,38 m. Makadam.
3. 0,38-1,00 m. Moränlera.

Borrhöor 1702 (BP 1702)

1. 0-0,20 m. Betong.
2. 0,20-0,50 m. Kulturjord med inslag av lera och träkol. Ganska nedbrutet.
3. 0,5-1,00 m. Moränlera.

Borrhöor 1703 (BP 1703)

1. 0-0,14 m. Betong.
2. 0,14-0,20 m. Makadam.
3. 0,20-0,60 m. Kulturjord med inslag av rött tegel. Sandigt, torrt och magert.
4. 0,60-1,00 m. Sand/morän.

Borrprov 1704 (BP 1704)

1. 0-0,10 m. Betong.
2. 0,10-0,44 m. Diffus kulturjord med inslag av träkol. Nedbrutet och torrt.
3. 0,44-1,00 m. Kulturjord med inslag av träkol, med enstaka tegelkomponenter.

Borrprov 1705 (BP 1705)

1. 0-0,44 m. Matjord.
2. 0,44-0,80 m. Sand.

Borrprov 1708 (BP 1708)

1. 0-0,06 m. Asfalt.
2. 0,06-0,42 m. Mörkbrun kulturjord, med inslag av träkol. Lite lerhaltig.
3. 0,42-0,74 m. Beigebrun kulturjord innehållande träkol. Litet lerinslag.
4. 0,74-0,96 m. Kulturjord med inslag av träkol.
5. 0,96- 1,00 m. Morän.

2020

- 2020:1 Kv Kulturen 18, fornlämning Lund 73:1, Lund stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Linnea Lidh.
- 2020:2 Kv Kråkelyckan 3, fornlämning Lund 73:1, Lund stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Linnea Lidh.
- 2020:3 Kv Sankt Laurentius 1, RAÄ Lund 73:1, Lämningsnummer L1988:5459, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:4 Dalby S:4. Fornlämning RAÄ Dalby 40:1/Lämningsnr L1988:815, Dalby, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:5 Änggatan, Lilla Råby, Fornlämning Lund 175:1/Lämningsnr L1988:5060, Lunds socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning genom schaktningsövervakning 2018. Mattias Karlsson.
- 2020:6 Gylleholm 14, Lilla Råby, RAÄ Lund 175:1, L1988:5060, Lunds stad och kommun, Skåne län. Avgränsande arkeologisk förundersökning 2019. Linda Billström.
- 2020:7 Stora Råby 34:39-45, Stora Råby, RAÄ Stora Råby 10:1, L1988:6568, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2014. Aja Guldåker.
- 2020:8 Utmarken 1, Östra Torn, Fornlämning RAÄ Lund 159:1/Lämningsnr L1988:5622, Lunds socken Lunds kommun, Skåne län, Arkeologisk undersökning 2016–2017. Mattias Karlsson.
- 2020:9 Kv Kulturen 24, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Adam Hultberg.
- 2020:10 Ängsö slottspark, RAÄ Ängsö 4:1/L2002:3812, Ängsö socken, Västerås kommun, Västmanlands län. Trädgårdsarkeologisk dokumentation 2019. Aja Guldåker.
- 2020:11 Döbeln 8, Krognoshuset, Lund, Lunds kommun. Antikvarisk medverkan 2019-2020. Carita Melchert.
- 2020:12 Kv Sankt Jakob 10, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2012-2014 och 2016. Linnea Lidh.
- 2020:13 Kv Sankt Peter 27, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Linnea Lidh.
- 2020:14 Svensköps kyrka, Kullhult, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2019. Carita Melchert, Victoria Hult.
- 2020:15 Södra Rörums kyrka, Södra Rörum, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2019. Carita Melchert, Victoria Hult.
- 2020:16 Kv Banken 1, RAÄ Dalby 40:1/L1988:815, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Amanda Sjöbeck.
- 2020:17 Lund 73:1, RAÄ Lund 73:1 och Stora Råby 10:1, L1988:5459 och L1988:6568, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016-2017. Linnea Lidh.
- 2020:18 Lund 73:1. Fornlämning RAÄ 73:1, lämningsnummer L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2014–2015. Linda Billström
- 2020:19 Kv Botanicum 15, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2018. Krister Kám Tayanin.
- 2020:20 Kv Galten 12, 13, 14, 15 m fl, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning Geoteknik 2019. Jan Kockum/Aja Guldåker.
- 2020:21 Fjärrvärmeledning mellan Lund och Dalby (Dalby S:4 m.fl.), RAÄ Stora Råby 28:1/L1988:6625 och Dalby 40:1/L1988:815, Stora Råby och Lunds socknar, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Amanda Sjöbeck
- 2020:22 Kv Billegården 53, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2020:23 Kv Kulturen 22, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Linnea Lidh.
- 2020:24 Lund 73:1, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Fjärrvärme mm i Lunds innerstad. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2016–2017. Linnea Lidh.

- 2020:25 Kv Domkyrkan 1, 2, Sankt Laurentius 2, 3, Sankt Mikael 13, 14 och Svartbröder 3. Fornlämning RAÄ 73:1/L1988:5459, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län, Arkeologiska schaktningsövervakningar 2017-2019. Amanda Sjöbeck.
- 2020:26 Kv Kulturen 24 & Kv Tegnér 1, RAÄ 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2017 – 2019. Adam Hultberg.
- 2020:27 Kv Kryptan 10, RAÄ 93:1/ L1988:6337, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2017. Amanda Sjöbeck.